

**راهکارهای پیشگیری از تسلط و سوء
استفاده از وضعیت اقتصادی حاکم بر بازار
در حقوق رقابت ایران**

www.ketab.ir

سارا صفائی

سرشناسه	: صفائی، سارا، ۱۳۶۲-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: راهکارهای پیشگیری از تسلط و سوءاستفاده از وضعیت اقتصادی حاکم بر بازار در حقوق رقابت ایران/ سارا صفائی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات حانون، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۸ص.
شابک	: 978-622-300-076-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه:ص. [۱۳۷]-۱۴۸.
موضوع	: حقوق رقابت -- ایران Competition law -- Iran* حقوق رقابت (فقه) -- ایران Competition law (Islamic law) -- Iran* حقوق تجارت -- ایران Commercial law -- Iran رقابت -- ایران Competition -- Iran KMH ۳۳۲۲ ۳۳۲/۵۵۰۷۶ ۸۸۲۲۰۹۱
رده بندی کنگره	
رده بندی دیویی	
شماره کتابشناسی ملی	

www.ketab.ir

راهکارهای پیشگیری از تسلط و سوء استفاده از وضعیت اقتصادی حاکم بر بازار

در حقوق رقابت ایران

ناشر: انتشارات حانون

نویسنده: سارا صفائی

صحافی: حانون

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۰۰-۰۷۶-۸

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۶۰۰۰۰۰ ریال

«فهرست مطالب»

مقدمه	۱۱
فصل اول: رویکرهای عمومی پیشگیری	۱۷
مقدمه	۱۹
پیشگیری از وضعیت مسلط اقتصادی	۲۰
قیمت گذاری های ناعادلانه و پیشگیری از آنها	۲۳
پیشگیری از محدود کردن عرضه و تقاضای کالا	۲۲
پیشگیری از تحمیل شرایط قراردادی توسط بنگاههای اقتصادی	۳۷
پیشگیری از سوء استفاده از وضعیت مسلط اقتصادی	۴۳
پیشگیری از سوء استفاده های مبتنی بر قیمت	۴۶
پیشگیری از تبعیض در شرایط و ثمن معامله	۵۰
پیشگیری از استنکاف معامله یا عرضه	۵۱
پیشگیری از تحمیل شرایط و تعهدات اضافی	۵۴
پیشگیری از تحمیل شرایط غیرمنصفانه قراردادی	۵۵
پیشگیری از سوء استفاده های مبتنی بر حقوق مالکیت فکری	۵۶

۵۸.....	پیشگیری از تقسیم یا تسهیم بازار کالا یا خدمت بین دو یا چند شخص
۵۹.....	پیشگیری از محدود کردن دسترسی اشخاص خارج از قرارداد به بازار
۶۰.....	پیشگیری از تملک سرمایه و سهام شرکتها
۶۱.....	پیشگیری از اعطای ناروای کمک های دولتی

فصل دوم: تدابیر پیشگیری حقوقی بمنظور پیشگیری از وضعیت اقتصادی مسلط ۶۵

۶۷.....	مقدمه
۶۸.....	تدابیر پیشگیرانه وضعی بمنظور جلوگیری از ایجاد سلطه
۶۹.....	تدابیر پیشگیرانه بر محدوده و میزان واگذاریها
۶۹.....	سرعت
۷۰.....	شفافیت و سهولت در دسترسی به اطلاعات
۷۰.....	مدیریت و نظارت بر فرآیند خصوصی سازی از سوی اشخاص و نهادهای مستقل
۷۱.....	تدابیر پیشگیرانه از طریق اصلاح ساختار
۷۱.....	خصوصی سازی
۷۴.....	نهاد سازی
۷۵.....	پیشگیری در نهادهای سیاست گذار و اجرایی
۷۵.....	شورای عالی اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی
۷۷.....	هیات واگذاری
۷۸.....	سازمان خصوصی سازی
۷۸.....	مرکز ملی رقابت
۷۹.....	پیشگیری در نهادهای اجرایی و قضائی
۷۹.....	قوه مقننه
۸۲.....	قوه قضائیه

۸۳.....	قوه مجریه.....
۸۴.....	شورای رقابت.....
۸۵.....	وزارت امور اقتصادی و دارایی.....
۸۶.....	نظام گمرکی.....
۸۷.....	نظام بانکی و بیمه.....
۸۸.....	بازار سرمایه.....
۸۹.....	پیشگیری در نهادهای قضائی و شبه قضائی.....
۸۹.....	هیأت دآوری.....
۸۹.....	ستاد سرمایه گذاری استان.....
۹۰.....	پیشگیری از طریق نهادهای تنظیم کننده بازار.....
۹۱.....	تدابیر پیشگیرانه نظارتی حاکم بر بازار.....
۹۲.....	روش های بهره گیری از مقررات.....
۹۳.....	ابزارهای بهره گیری از مقررات.....
۹۵.....	ارتقاء شفافیت در بخش دولتی.....
۹۶.....	کیفیت اجرای مقررات تنظیمی از سوی دولت.....
۹۷.....	تدابیر پیشگیرانه اجتماعی از طریق اصلاح رفتار.....
۹۷.....	در بخش دولتی.....
۹۷.....	استفاده از ظرفیت های بخش غیر دولتی.....
۹۹.....	گزارش عملکرد.....
۱۰۱.....	بستر سازی فرهنگی و آموزشی.....
۱۰۵.....	در بخش غیر دولتی.....
۱۰۵.....	کسب تکلیف اختیار.....
۱۰۶.....	دسترسی به اطلاعات.....

- رفتارنامه ای اخلاقی ۱۰۶
- تنظیم رفتار انحصارگر در محیط اقتصادی ۱۰۸
- اصلاح و بهبود فضای کسب و کار در کشور ۱۰۸
- توسعه زیرساخت های جامعه و اقتصاد الکترونیکی ۱۰۹

فصل سوم: پیشگیری از وضعیت مسلط اقتصادی در قواعد فقهی ۱۱۱

- مقدمه ۱۱۳
- قاعده المؤمنون عند شروطهم ۱۱۴
- قاعده آزادی و عدم اکراه ۱۱۵
- قاعده اضطرار ۱۱۵
- قاعده لاضرر و اعمال آن در رقابت تجاری ۱۱۶
- حجیت بازار مسلمانان ۱۱۷
- اصل قسط ۱۱۷
- اصل سلامت ۱۱۸
- اصل عرضه واقعی کالا ۱۱۸
- تدلیس ۱۱۹
- غش ۱۱۹
- نجش ۱۲۰
- تعزیر ۱۲۰
- تطفیف ۱۲۰
- غبن ۱۲۱
- تلقی رکنان ۱۲۱
- عدم نرخ گذاری توسط دولت ۱۲۱

مقدمه

پذیرش اصل برتری پیشگیری بردرمان، سیاستهای اقتصادی- قضائی را بر این داشته تا با گزینش شیوه های کارآمد و راهکارهای موثر، افراد جامعه، بنگاههای اقتصادی، سازمانهای دولتی و یا وابسته به دولت و شرکتهای تجاری در یک فضای سالم و عادلانه دست به فعالیت تجاری بزنند.

در کشور ما نیز ایجاد یک فضای رقابتی سالمی که آثار حقوقی-اقتصادی بسیاری را در پی خود داشته و در متن پایان نامه به بررسی تفصیلی آن پرداخته خواهد شد، بعنوان یکی از سیاستهای محوری نظام جمهوری اسلامی ایران در قوانین برنامه دوم و سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی فرهنگی مورد تاکید قانونگذار قرار گرفته است؛ لکن علیرغم تصویب و ابلاغ این قانون، سیاست پی ریزی شده و مدونی در زمینه رقابت سالم و عادلانه موجود در بازار که جایگاه روابط تجار با یکدیگر و نیز دولت با تجار را تبیین کند وجود ندارد و بعبارتی قوانینی که تاکنون در مملکت در رابطه با تنظیم بازار و برخورد با اقدامات سوء استفاده گرانه برخی از بنگاههای اقتصادی به تصویب رسیده و به مرحله اجرا در آمده اغلب جنبه موردی دارند. بدین مفهوم که قانونگذار تلاش کرده که هر زمان که بازار دچار اختلال می شود یا با مشکل گرانفروشی یا احتکار مواجه می گردد، مقررات سابق را تغییر دهد و یا تشدید نماید. در حالیکه در سایر کشورهای پیشرفته جهان در رابطه با مسئله بازار و پیشگیری از وضعیت مسلط اقتصادی و سلطه بر بازار، بیشتر توجهی به وضع مقررات و قوانینی دارند که جنبه کلی را داشته باشند. یعنی در تلاشند که ضمن یافتن یک قالب مناسب و پی ریزی قواعد و اصول کلی، هرگونه

اقدامی را که ممکن است با واسطه یا بلا واسطه منجر به اختلال در بازار شود، را کنترل نموده و در صورت لزوم محدود یا ممنوع کند.

امروزه با تنوع یافتن هرچه بیشتر فعالیتهای تجاری امکان رقابت بین واحدهای اقتصادی در اینگونه مراجع بیش از پیش دیده می شود، همچنین با توجه به اینکه هدف اصلی از انجام فعالیتهای تجاری و اقتصادی، کسب سود و منافع بیشتر می باشد، واحدهای اقتصادی از هیچ اقدام و تلاشی در بدست آوردن منافع بیشتر از بازار و ایجاد تسلط در بازار دریغ نمی کنند. از طرفی گاهی میل این واحدهای اقتصادی به کسب سود بیشتر و تسلط بر بازار، سبب بکارگیری اقداماتی جهت بیرون راندن رقبای بازار و یا ممانعت از ورود آنها به بازار و گسترش اهداف خود در بازار شده است. (جوادی، ۸۹-۱۳۸۸، ص ۸۹)

وضعیت اقتصادی مسلط بواسطه علل گوناگونی قابل تحقق می باشد. وجود امتیازهای دولتی، توانایی تولید با هزینه های پایین بواسطه در اختیار داشتن منابع و مواد اولیه ارزان قیمت، موقعیت جغرافیایی دارای مزیت و سابقه طولانی فعالیت در بازار محصولی خاص را، باید از عوامل مهم ایجاد موقعیت برتر اقتصادی دانست؛ اما واحدهای اقتصادی دارای موقعیت مسلط بواسطه موقعیت خاص خود، دارای محدودیت های بیشتری نسبت به سایر فعالان تجاری می باشند.

بنابراین آنچه که بعنوان سوء استفاده از موقعیت اقتصادی مسلط مورد بحث و بررسی قرار می گیرد، مجموعه رفتارهایی است که تحقق آن منوط به وجود وضعیت برتر اقتصادی است، و بدون آن قابل تحقق نیست.

قانونگذار ایران نیز برای نخستین بار با وضع مقرراتی در فصل نهم از قانون اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی (مصوب ۸۷/۳/۲۵) قواعد نسبتاً جامعی درباره حقوق رقابت و جلوگیری از انحصار مقرر داشته است و بند (ط) ماده ۴۵ را به سوء استفاده از وضعیت مسلط اختصاص داده است و اشاره مختصری نیز در هر تحقیق و مقاله ای به این موضوع گردیده است.